

Akcja Katolicka - zbiórki pieniężne i loterie fantowe w świetle obowiązującego prawa

Podstawową regulacją prawną dla Akcji Katolickiej jako kościelnego stowarzyszenia katolików świeckich jest ustawa z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej. Jednak uczestnicząc w działalności publicznej należy znać oraz stosować przepisy prawa powszechnie obowiązujące. Znajomość reguł prawnych jest istotna z uwagi na skutki jego naruszenia.

Niedawno weszły w życie przepisy ustawy o grach losowych, dotyczące także loterii fantowych. Wywołało to falę dyskusji na temat podstaw prawnych do wszelkiego rodzaju ofiarności publicznej. Warto prześledzić tę problematykę, istotną przecież w pracy Akcji Katolickiej.

Na początek przypomnijmy podstawy funkcjonowania Akcji Katolickiej (*szerzej Akcja Katolicka jako kościelna osoba prawna, KIAK 2008r*)

Organizacja kościelna, jej osobowość prawna

Akcja Katolicka ...według Kodeksu Prawa Kanonicznego (KPK) *publicznym stowarzyszeniem wiernych erygowanym przez Konferencję Episkopatu Polski, działającym w całym kraju (KPK kan. 312 par. 1 p. 2), a w rozumieniu Ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej jest **organizacją kościelną***. (art. 1 Statutu).

Organizacje kościelne mogą nabyć osobowość prawną w trybie art. 10 wyżej cytowanej ustawy. Nabycie osobowości prawnej następuje, po złożeniu wniosku przez właściwą władzę kościelną, **w drodze rozporządzenia ministra spraw wewnętrznych i administracji**. Ogłoszenie rozporządzenia w Dzienniku Ustaw jest wpisem do rejestru (zastępuje wpis do KRS) i momentem uzyskania podmiotowości prawnej w świetle prawa cywilnego.

Kościelne osoby prawne są zwolnione z opodatkowania (art. 55 ust 2-4 ustawy o stosunku Państwo do Kościoła Katolickiego) z tytułu **przychodów z działalności niegospodarczej** (i **prowadzenia dokumentacji**). Z art. 55 ust. 3. tej ustawy wynika, że nawet **przychody uzyskiwane przez kościelne osoby prawne z działalności gospodarczej nie są opodatkowane, jeśli kościelna osoba prawna przeznaczy je na cele** kultowe, oświatowo-wychowawcze, naukowe, kulturalne, działalność charytatywno-opiekuńczą, punkty katechetyczne, konserwację zabytków.

Innymi słowy, **jeżeli Akcja Katolicka nie prowadzi działalności gospodarczej jest zwolniona jako kościelna osoba prawna z opodatkowania i prowadzenia dokumentacji księgowej dla celów podatkowych**. Zwolnienie z podatku występuje także w przypadku prowadzenia działalności gospodarczej ale jego warunkiem jest: przeznaczanie dochodów na cele statutowe i prowadzenie dokumentacji księgowej (dla celów kontroli przez organa podatkowe).

Poniżej scharakteryzujemy trzy formy pozyskiwania środków ze zbiórek i ofiarności publicznej.

1. Zbieranie ofiar zgodnie z art. 57 ustawy o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego

Z art.57 ust. 1 ustawy wynika, że **kościelne osoby prawne mają prawo do zbierania ofiar na ...kościelną działalność charytatywno-opiekuńczą, ... oświatową i wychowawczą**

Zbiórki wymienione w ust. 1 **nie wymagają pozwolenia właściwego organu, jeżeli odbywają się w obrębie terenów kościelnych, kaplic oraz w miejscach i okolicznościach zwyczajowo przyjętych w danej okolicy i w sposób tradycyjnie ustalony.**

Analizując tę formę zauważamy, że :

- wymieniony katalog przedmiotowy (prawo do zbierania ofiar na określony w ustawie cel) mieści się w działalności statutowej naszego stowarzyszenia;
- zbiórki te są ograniczone do terenów „kościelnych” – kościoła i jego otoczenia, cmentarza, terenu będącego własnością kościoła (lub wspólnoty zakonnej);
- w pojęciu **zwyczaju przyjętego i tradycyjnie ustalonego może się mieścić np. organizator** (kościelna osoba prawna) **przeprowadzający cykliczne zbiórki na cel charytatywny; zbiórki na cele społeczne w okolicach świąt Bożego Narodzenia, Wielkiego Postu** itp. Pojawia się tu uzasadnienie „podpadające” pod definicję ustawową (*zwyczajowo przyjęty i sposób tradycyjnie ustalony*).

Należy mieć na uwadze, że tego typu zbiórki (kwesty) wymagają uzgodnienia z hierarchią kościelną odpowiednią dla zakresu przedsięwzięcia (dla parafii proboszcz, szerszy zasięg terytorialny wymaga ustaleń na szczeblu diecezji).

Zbiórka ofiar (kwest, datków itp. nazw stosowanych w praktyce) jest wyjęta z pod ingerencji prawa świeckiego pod warunkiem przeznaczania ofiar na cele statutowe organizatora zbiórki. Dla organizacji kościelnych jest więc najłatwiejsza do zastosowania.

2. Zbiórka pieniędzy na podstawie ustawy o zbiórce publicznej

Wszelkie publiczne zbieranie ofiar w gotówce lub naturze na pewien z góry określony cel wymaga uprzedniego pozwolenia władzy. Pozwoleń na przeprowadzenie zbiórki udzielają, w drodze decyzji administracyjnej, odpowiednio (w zależności od terytorium na którym zbiórka jest prowadzona) : **wójt, burmistrz (prezydent miasta), starosta, marszałek województwa lub minister właściwy do spraw wewnętrznych** (jeżeli zbiórka ma być przeprowadzona na obszarze obejmującym więcej niż jedno województwo).

Przepisy tej ustawy mogą dotyczyć Akcji Katolickiej jedynie w przypadkach, gdy zbiórka publiczna wykroczy poza definicję i zakres opisany w pkt. 1. opracowania (czyli „wyjście” poza teren kościelny lub sposób i okoliczności zwyczajowo przyjęte).

Ustawa ta nie ma zastosowania (a więc **nie istnieje obowiązek uzyskania zezwolenia**) do **zbiórek:**

- **przeprowadzanych w lokalach prywatnych** wśród grona osób znanych osobiście przeprowadzającym zbiórkę;
- **wśród młodzieży szkolnej w lokalach szkolnych**, odbywających się na podstawie pozwolenia władz szkolnych;
- **koleżeńskich w lokalach urzędów publicznych na cele godne poparcia**, odbywających się na podstawie pozwolenia przełożonego urzędu
- **przepisów tej ustawy nie stosuje się do zbiórek**, przeprowadzanych w drodze loterii pieniężnych lub fantowych, **jeżeli zbiórki te nie są przeprowadzane w miejscach publicznych.** Problemem jest jednak **brak ustawowej definicji miejsca publicznego.**

W praktyce sądowej za „**miejsce publiczne**” uważa się min. **place i ulice, obszary kolejowe, pasy drogowe dróg publicznych, tereny zieleni użytku publicznego, jak parki, skwery itp. urządzenia, oraz cmentarze i inne obiekty związane z upamiętnieniem walki i męczeństwa narodu polskiego, wnętrza obiektów budowlanych użytku publicznego oraz przynależne do tych obiektów ogrody i dziedzińce dostępne dla ogółu.** W ten katalog wchodzi jeszcze pojęcie „miejsce użyteczności publicznej” – budynków, lokali i ich najbliższego otoczenia służących świadczeniu usług publicznych (administracja, wymiar sprawiedliwości, kultura, szkolnictwo itd. itp.)

Jak widać z przytoczonych pojęć łatwiej jest sformułować definicję „miejsca prywatnego” – domu, terenu będącego własnością osoby (instytucji) prywatnej. Wszystko to co nie mieści się w kategorii „miejsca prywatnego” może być uznane za miejsce publiczne. **Tylko na terenach nie publicznych ma zastosowanie ustawowe zwolnienie z uzyskania zezwolenia na przeprowadzenie zbiórki publicznej z ustawy o zbiórkach publicznych.**

W oparciu o przepisy prawne ustawy o zbiórce publicznej stosunkowo łatwo jest uzyskać zezwolenie na przeprowadzenie zbiórki. **Trzeba jednak pamiętać o obowiązku przedłożenia organowi wydającemu zezwolenie rozliczenia z przeprowadzonej akcji oraz podania tej informacji do wiadomości publicznej.**

3. Loteria fantowa

Ustawa o grach hazardowych włączyła loterie fantowe do kategorii gier losowych – hazardowych. Oznacza to, że **loterie fantowe są wg tej ustawy traktowane podobnie jak np. kasyna gry czy gry pieniężne.**

Organizator loterii fantowej winien zwrócić się do urzędu celnego (lub w przypadku loterii o większym zasięgu terytorialnym do izby celnej) z wnioskiem o udzielenie zezwolenia na urządzenie loterii fantowej.

Do wniosku organizator musi dołączyć szereg załączników w tym min. projekt regulaminu loterii, w którym winno się określić przeznaczenie uzyskanych dochodów. **Wniosek wymaga uiszczenia opłaty** (dla loterii fantowej jest to kilkaset złotych), wyliczonej w zależności od zakresu terytorialnego loterii.

Organizator, otrzymując zezwolenie na organizację loterii, **zobowiązuje się do jej rozliczenia w terminie 30 dni od zakończenia loterii.** Do rozliczenia loterii wymagana jest jej pełna ewidencja księgową, na podstawie której **organ wydający zezwolenie nalicza podatek w wysokości 10% od osiągniętych wpływów.**

Odpowiedzialność za prawidłowe przeprowadzenie loterii fantowej spoczywa na jej organizatorze a sankcje za łamanie przepisów prawa mogą być bardzo dotkliwe finansowo.

Forma ta, ze względu na wymagania formalno-prawno oraz ewentualne skutki finansowe za naruszenie przepisów, nie powinna być stosowana przez Akcję Katolicką.

Na podstawie obowiązujących przepisów opracował: K. Kryła